

Ferdinanda II. bi njezino unutarnje uređenje prvi put provedeno. Ona se sada razdvoji na dva generalata: karlovački (ili hrvatska Krajina) i varaždinski (ili slavonska Krajina). Budući da su ti krajevi bili veoma slabo napučeni, uzeli su Nijemci mamiti raznim privilegijama u turskom susjedstvu naseljene pravoslavne Srbe (Vlahe), braneći ih od zahtjeva hrvatske gospode, koji su tražili na saboru, da im oni budu kmetovi, jer su se smjestili na njihovim posjedima, i da plaćaju katoličkim biskupima desetinu. Zbog toga je došlo do oštrog sukoba između hrvatskih staleža i centralne vlade, a svršili su konačno time, da je Ferdinand II. izdao (5. oktobra 1630.) doseljenicima povelju, po kojoj će oni biti samo krajiški vojnici, a ne kmetovi hrvatske gospode; nadalje bi im dopušteno, da sebi slobodno biraju seoske knezove, koji su opet namještali suce. Ovim činom postade Krajina zaseban teritorij izuzet sasvim ispod banske i saborske vlasti. To cjepkanje i onako male hrvatske zemlje navede hrvatske staleže, da su se stali sve tješnje prislanjati uz Ugre na zajedničku obranu.

Ferdinand III. (1637—1657). Ali pitanju teritorijalne cjelokupnosti hrvatskoga kraljevstva pridruži se po smrti Ferdinanda II. (15. februara 1637.) za njegova sina i nasljednika Ferdinanda III. i ono o opstanku ustava. Poslije westfalenskoga mira (1648) stalo se u Beču odlučno pomišljati, kako da se Ugarska i Hrvatska izjednače s austrijskim zemljama, to jest, da se pretvore u provincije.¹ Stoga se ban Nikola Zrinski (1647—1664) morao odlučno boriti za svoju sudbenu vlast, dok mu je uzalud bila sva borba, da steče karlovački generalat. Pače u Beču nije se ni to dobro gledalo, da su braća Nikola i Petar Zrinjski hrabro suzbijali turske najezde — pored svega mira na ušću Žitve, koji se vazda produživao — na svoje posjede, naročito kod Kostajnice (u augustu 1651.). I tako nastupi napeto stanje između hrvatskih staleža i njemačkih časnika, koji se isticahu još i rijetkom obješću, a dovest će po smrti Ferdinanda III. (2. aprila 1657.) vremenom do sudbonosne katastrofe.

V.

Vladanje Leopolda I. do velikoga rata za oslobođenje. (1657—1683.)

Prvi turski rat. Budući da je stariji sin Ferdinandov Ferdinand IV., okrunjen još za očeva života ugarsko-hrvatskim kraljem

¹ To se zbilo sa Češkom poslije bjelogorske bitke (1621).